

**VII Polish-Spanish Conference on European
Legal Tradition. *Environmental protection:
legal bases from Rome to current law,*
Las Palmas de Gran Canaria, 30 kwietnia 2016 r.**

30 kwietnia 2016 r. w Las Palmas na Wyspach Kanaryjskich (Hiszpania) miała miejsce *VII Polish-Spanish Conference on European Legal Tradition* pt. *Environmental protection: legal bases from Rome to current law*. Była to cykliczna konferencja organizowana od 2006 r. przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz Área de Derecho Romano (Departamento de Derecho Público) Universitat Jaume I w Castellón de la Plana w Hiszpanii. Od 2015 r. do organizatorów dołączył Wydział Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu SWPS w Warszawie. Tym razem trud organizacyjny został podjęty przede wszystkim przez Facultad de Ciencias Jurídicas Universidad de Las Palmas de Gran Canaria. Otwarcia obrad dokonali: prof. José Luis Zamora Manzano, prof. Carmen Lázaro Guillamón, prof. Bronisław Sitek i prof. Silvestre Bello Rodríguez. Obrady konferencyjne toczyły się w Edificio de Humanidades, w Campus del Obelisco przy ul. Pérez del Toro 1.

Wykład inauguracyjny wygłosił prof. Bronisław Sitek (Uniwersytet SWPS) pt. *Damnum futurum (damnum infectum) – damage anticipated but not yet sustaine. The legal and comparative study*. Następnie uczestnicy udali się do dwóch sekcji, którym przewodniczyli prof. Witold Wołodkiewicz (I) i Silvestre Bello Rodríguez (II). W sekcji pierwszej referaty wygłosili: dr Adam Świętoń (UWM), *The protection of the environment of a man in the late Roman Empire on the example of the laws on water distribution. Some considerations on CTh 15.2 De Aquaeductu*; dr Jakub J. Szczerbowski (Uniwersytet SWPS), *Civil liability for environmental harm in Polish law from European perspective*, dr Aldona Rita Jurewicz (UWM), *Figlinas teglarias maiores tegularum CCC tegulariumque in oppido ne quis habeto. Brevi considerazioni a proposito di cap. 76 Gen.*; dr Piotr Sadowski (UO), *Fonti sacre degli antichi Romani. Święte źródła starożytnych Rzymian*.

W sekcji drugiej referowali: prof. Joanna Misztal-Konecka (KUL), *Ecological and non-ecological advertisement (Legal aspects)*; prof. Magdalena Sitek (WSGE im. Alcide De Gasperi w Józefowie), *Protection of health and well-being of the European Union's inhabitants*; dr Tadeusz Graca (WSGE im. Alcide De Gasperi w Józefowie), *Ochrona środowiska – obowiązek, potrzeba i nakaz*; prof. Silvestre Bello Rodríguez (Universidad de Las Palmas de Gran Canaria), *Protección jurídica del aire: a propósito de D.8.5.8.5*; mgr Marta Boja-

runiec (WSGE im. Alcide De Gasperi w Józefowie), *Sustainable development in the UN activity*.

W ostatniej sesji, tym razem plenarnej, której przewodniczył dr Piotr Sadowski (UO), wystąpili: prof. Amparo Montanana Casani i prof. Carmen Lázaro Guillamón (Universitat Jaume I, Castellón de la Plana), *The servitude for sewerage in the Furs de Valencia of king Jaume I: adapting Roman law to environmental and urban development*, mgr Monika Antonowicz (Izba Notarialna w Warszawie), mgr Monika Kłodzińska (Uniwersytet SWPS), *Environmental protection in Poland in the new law on the revitalization from the 9th October 2015*; prof. María Lidón Lara Ortiz (Universitat Jaume I, Castellón de la Plana), *Sustainable tourism: the tourist sector administrative intervention in defense of the coasts' environmental value*; dr Beata Jolanta Kowalczyk (UG), *Private law in the service of public law – the protection of the landscape in Roman law and in Polish law*; prof. Witold Wołodkiewicz (Uniwersytet SWPS), *La gestion de l'eaux d'hier et d'aujourd'hui* i dr Katarzyna Ciučkowska-Leszczewicz (UWM), *Food libel laws as a limitation of freedom of speech*. Zamknięcia konferencji dokonał prof. Silvestre Bello Rodríguez.

Wygłoszone referaty dowodziły, jak bardzo w starożytnym Rzymie ważna była kwestia ochrony środowiska. Rzymianie często borykali się ze skażeniem środowiska naturalnego. Powietrze, które wdychali, nie zawsze było zdrowe. Rzutowały na to między innymi dymy domowe i „przemysłowe”, wycieki z latryn czy śmietników. Ulice nie zawsze były sprzątane starannie. Przy pomocy licznych regulacji prawnych starożytni Rzymianie zaczęli ochraniać wodę, powietrze, krajobraz i roślinność. Zakazywali grzebania i palenia zwłok w obrębie Rzymu. Nakazywali właścicielom nieruchomości sprzątać części ulicy znajdujące się w ich pobliżu. Zabraniali zanieczyszczać święte gaje (*lex luci Spoletina*, *lex luci Lucerina*). Na ochronę niektórych elementów środowiska naturalnego rzutowały czynniki sanitarne, sakralne, gospodarcze i estetyczne.

Kilka wystąpień dotyczyło kwestii wody w starożytnym Rzymie. Tematyką tą zajęli się: prof. Witold Wołodkiewicz, dr Adam Świętoń i dr Piotr Sadowski. Bardzo cennym źródłem informującym o sposobie funkcjonowania akweduktów i ich ochrony był traktat Sextusa Juliusza Frontinusa *De aquaeductu Urbis Romae* z 97 r. n.e., którego fragmenty omawiał prof. W. Wołodkiewicz. Już w IV w. p.n.e. cenzor Appiusz Klaudiusz Ślepy budował akwedukt doprowadzający wodę do Rzymu (*Aqua Appia*). W okresie republiki administrowaniem wody zajmowali się w Rzymie tacy urzędnicy jak: cenzorzy, *duumviri aquae perducendae*, edylowie, a także kwestorzy. Z końcem republiki i początkiem pryncypatu zaczęto powoływać *curatores aquarum*. Taką funkcję piastowali np. Marek Agryppa czy Messala Korwinus.

Woda stała się przedmiotem rozważań wielu rzymskich myślicieli: Witruwiusza, *O architekturze ksiąg dziesięć* (VIII), Lukrecjusza, *O naturze wszechrzeczy* (VI), Owidiusza, *Fasti. Kalendarz poetycki* (III), Seneki, *O zjawiskach natury* (III). Byli oni świadomi różnych właściwości poszczególnych wód. Seneka nie dawał wiary temu, by wody Nilu, jak wielu mniemało, przywracały płodność bezpłodnym kobietom, czy wody Licji przeciwdziałały poronieniu. W pan-

teonie rzymskich bóstw były i te związane z wodą, jak np. Fons czy Juturna. Wodą szczególnego rodzaju dla Rzymian były święte źródła. Ich symbolika była bardzo bogata. Odnosiła się ona do oczyszczenia, odrodzenia, życia, macierzyństwa i świeżości. Święte źródła zaliczane do *res sacrae* symbolizowały miejsce stykania się świata ludzkiego z boskim. W czasach chrześcijańskich zaczęto zwalczać kult świętych źródeł. Św. Marcin z Bragi w VI w. w dziele *O pouczeniu ludności wiejskiej* 8.3 pisał: „wiele demonów wypędzonych z nieba zajmuje naczelne miejsca w morzu, w rzekach, w źródłach albo w lasach” (tł. W. Wójcik).

Konferencja romanistyczna poświęcona ochronie środowiska w starożytnym Rzymie pozwoliła uczestnikom na refleksję nad tym, jak ważne było to zagadnienie w starożytności i jak bardzo pozostaje aktualne do dzisiaj. Nawet jeśli Rzymianie nie wypracowali integralnego pojęcia środowiska naturalnego, to zajmowali się jednak jego poszczególnymi elementami. Za pomocą narzędzi prawnych starali się znaleźć odpowiedź na szereg nurtujących ich pytań w tej materii. Dla niektórych prelegentów z Polski konferencja stała się także okazją do poznania Wysp Kanaryjskich. Katedra św. Anny, Dom Kolumba (*Casa de Colón*) czy rzeźba Trytona to nieliczne tylko świadectwa bogatej kultury tej wyspy.

Piotr Sadowski

